

e-ISSN: 2630-631X

Article Type

Research Article

Subject Area

Educational Sciences

Vol: 8 Issue: 65

Year: 2022 November

Pp: 2177-2185

Arrival

02 October 2022

Published

30 November 2022

Article ID 66124

Doi Number

<http://dx.doi.org/10.29228/smryj.66124>

How to Cite This

Article

Kamar, M., Demirdağ,

S. ve Korkmaz, K.

(2022). “Sosyal Ağ:

Okul İçi İletişime

İlişkin Öğretmen

Görüşlerinin

Değerlendirilmesi”,

International Social

Mentality and

Researcher Thinkers

Journal, (Issn:2630-

631X) 8(65): 2177-

2185

Social Mentality And
Researcher Thinkers is
licensed under a

Creative Commons

Attribution-

NonCommercial 4.0

International License.

Sosyal Ağ: Okul İçi İletişime İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi

Social Network: Evaluation of Teachers' Views on In-School Communication

Murat Kamar¹ , Seyithan Demirdağ² , Kadir Korkmaz³ ¹ Öğretmen., MEB, Zonguldak, Türkiye² Doç. Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Zonguldak, Türkiye

ÖZET

İletişim, gerek sosyal bir varlık olan insan için gerekse insan etkileşimi ve iş birliğine dayalı örgütler için oldukça önemli bir kavramdır. Eğitim örgütü olan okullarda da iletişimin okul iklimine ve öğrenci başarısına yansımaları kaçınılmaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu araştırmanın amacı sosyal ağ üzerine öğretmen görüşlerinin belirlenmesidir. Bu araştırma nitel araştırma yönteminde, durum çalışması deseninde yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2021-2022 eğitim öğretim yılı bahar döneminde, Zonguldak İli Ereğli İlçesinde farklı okullarda ve okul türlerinde görev yapan 8'i erkek, 7'si ise kadın 15 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmada kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak 10 açık uçlu sorudan oluşan bir görüşme formu oluşturulmuştur. Veri toplama aracının geçerlik ve güvenirliğinin sağlanması için de formlar hazırlandıktan sonra 2 alan uzmanı görüşüne başvurulmuş ve düzenlemeler yapılmıştır. Uzman görüşünden sonra yapılan son şekilsel düzenlemelerle birlikte yarı yapılandırılmış görüşme formuna son hali verilerek veriler toplanmıştır. Katılımcılarla yapılan görüşmeler yaklaşık 20-25 dakika sürmüştür. Araştırma neticesinde elde edilen veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Araştırma neticesinde öğretmenlerin okul içi iletişimlerinin yüksek olduğu, öğretmenlerin okul içi iletişimlerinin okul iklimini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bunlara ek olarak, öğretmenlerin okul içi iletişimlerinin öğrenci başarısına olumlu yönde etkilediği sonucu elde edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular ve alanyazındaki araştırma sonuçlarına dayalı olarak araştırma kapsamında çeşitli öneriler sunulmuştur. Öğretmenlerin okul içi iletişiminin okul iklimine ve öğrenci başarısına olumlu yönde yansıdığı sonucuna ulaşıldığından okullarda yönetici, öğretmen, öğrenci iletişimini artırmaya yönelik etkinlikler çeşitlendirilebilir ve sayıca artırılabilir. Öğretmenlerin okul içi iletişiminin okul iklimine ve öğrenci başarısına etkisinin önemine yönelik okul yöneticilerine yönelik seminerler düzenlenmesi önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Ağ, Öğretmen İletişimi, Okul İklimi

ABSTRACT

Communication is a very important concept both for human as a social being and for organizations based on human interaction and cooperation. The reflection of communication on the school climate and student success at schools as educational organizations is an inevitable fact. The purpose of this research is to determine the views of teachers on social networking. This research was conducted in the qualitative research method, in the case study pattern. The study group consists of 15 teachers, 8 male and 7 female, working at different schools and school levels in spring term of the 2021-2022 academic year in Ereğli, Zonguldak. In the research, easily accessible case sampling was used. An interview form consisting of 10 open-ended questions was created as a data collection tool. After preparing the forms, two experts were consulted and the necessary arrangements were made on the forms in order to ensure the validity and reliability of the data collection tool. After the last formal arrangements on the semi-structured interview form, the data were collected. Interviews with the participants lasted approximately 20-25 minutes. The data obtained from the research were analyzed descriptively. As a result of the research, it was concluded that teachers' in-school communication was high, and teachers' in-school communication positively affected the school climate. In addition, it was concluded that teachers' in-school communication had a positive effect on students success. Based on the findings obtained from the research and the results of the research in the literature, various suggestions were offered within the scope of the research. As it was concluded that the in-school communication of teachers effected positively the school climate and student success, the activities aimed at increasing the communication between administrators, teachers and students at schools can be diversified and improved. It can be suggested to organize seminars for school administrators on the importance of the effect of teachers' in-school communication on school climate and student success.

Keywords: Social Network, Teacher Communication, School Climate

GİRİŞ

Etkileşim, duygu, düşünce ve fikirlerin bir insandan diğer bir insana geçme sürecidir. Sağlıklı bir etkileşimin oluşabilmesinde bireylerin arasında ilişki kurulmasının önemi büyüktür. İletişim insanlar arasındaki etkileşimin ürünüdür. Toplumsal bir varlık olan insan için iletişim, insanlık tarihi kadar geçmişe dayanmaktadır. Kitle iletişim araçları, sosyal medya araçları vb. ile zaman içerisinde insanların iletişim kurma şekilleri biçim değiştirmiş ve çeşitlenerek varlığını devam ettirmiştir.

İletişim kavramı dilimize İngilizce “Communication” kelimesinden geçmiştir. Communication kelimesinin kökünü ise “commun” yani “ortaklaşmak” kelimesi oluşturmaktadır (Işık, 2012: 18). İletişim kavramı ilk defa M.Ö 5. yüzyılda Aristo tarafından konuşmacının dinleyicilerini dilediği şekilde etkileyebilme ve inandırma becerisi ve sanatı olarak tanımlanmıştır (Tevrüz, 1997; Akt. Gülbahçe, 2010: 13). Türk Dil Kurumu iletişimi

“duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması” olarak tanımlamıştır (TDK, 2022). Literatürde iletişim kavramına ilişkin çeşitli tanımlamalar yapılmıştır.

İletişim çeşitli kanallar aracılığıyla bilgi içeren mesajların bir alıcıya gönderilmesi ve bu bağlamda bir dönüt sağlanması sürecidir (Gökçe, 1995: 4; Akt. Getmez, 2018: 19). Tutar ve Yılmaz’a (2013) göre iletişimi, kaynak ile hedef arasındaki mesaj alışverişi olarak tanımlamak mümkündür. İletişim genel anlamda süreç olarak adlandırılmaktadır. Bu süreç kapsamında bilgiler veya mesajlar çeşitli semboller aracılığı ile aktarılmaktadır (Tutar ve Yılmaz, 2013: 25; Akt. Aydoğan, 2020: 18). İletişim bireye dair yaşamın her anını içeren ve bireyin diğer akranlarla belirli kalıplarda ilişkisini sürdürmesini sağlayan unsurlarda ibarettir. Toplumsal yapının bir parçasını teşkil eden bireylerin iletişime olan ihtiyacı daima hissedilmektedir (Nazik ve Bayazıt, 2005: 97; Akt. Okkalı, 2008: 18). İletişimi bir bilim alanı olarak değerlendiren araştırmacılar, iletişime ilişkin süreçlerin bireysel davranışları izlediği ve birçok açıdan etkilediğini ifade etmişlerdir (Tutar ve Yılmaz 2003: 16; Akt. Bulut, 2019:7). Getmez’e (2018) göre ise iletişim; düşünce, istek ve ihtiyaçların karşısındaki insana ya da topluluğa iletilme sürecidir. İletişim süreci kısaca insanlar arasında fikir ve bilgilerin birbirlerine aktarılması üzerine kurulmuş bir sistem olup İletişimin temel felsefesi karşılıklı bu etkileşimden oluşmaktadır. İletişimi oluşturan temel öğelerden en önemlileri kaynak ve alıcı ile bunlar arasındaki etkileşimi tesis eden mesajın içeriğidir. Çeşitli kodlar içeren mesaj sözlü ya da sözsüz olabilmektedir. Mesajı alan alıcı kendi deneyimi bağlamında mesajı değerlendirerek bir tepki ortaya koyar. Oluşan bu tepki kaynak tarafından iletilen mesajın anlamlı bir dönüt sağlayıp sağlamadığına dair bir bilgi verir (Getmez, 2018: 22).

İletişimi, insanların kendi duygu ve düşüncelerini diğer bir insana aktardığı devamlı olan bir süreç olarak tanımlamak mümkündür. İnsanların kendini karşısındakine anlatabilmesi, istek ve ihtiyaçlarını diğer kişilere aktarabilmesi açısından iletişim zorunlu bir gereksinimdir. Bir toplumun içinde hayatını devam ettiren bireyler ihtiyaçlarını karşılayabilmek için iletişim kurmak zorundadır. Bu zorunluluk insanların her biri için geçerli olduğundan insanların bir araya gelip topluluklar oluşturmalarına ve ihtiyaçları doğrultusunda farklı kurumlar oluşturmalarına neden olmuştur. Bu da iletişimin bireylerin toplu yaşamalarının ürünü ve gereği olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır.

İletişimde amaç kişinin karşısındaki kişiye kendini anlatabilmesi ve onu anlayabilmesi olduğundan sürece katılan kişilerin karşılıklı anlam ve cevaplarını gönderebiliyor olmaları gerekmektedir. Sağlıklı iletişimin gerçekleşebilmesi için iletişimde bazı temel öğelere ihtiyaç duyulmaktadır. Bunlar; kaynak, alıcı, ileti, kanal, dönüt ve ortam kavramlarıdır. Kaynak (Gönderici), iletişimi başlatan ve mesajı ya da iletiyi kanal ile alıcıya gönderen kişidir. Alıcı (Hedef) ise kaynak tarafından gönderilen iletinin ulaştırılmak istediği kişidir. İleti (Mesaj), kaynak kişi tarafından oluşturulup alıcıya belirli bir kanal aracılığıyla gönderilmek istenen duygu, düşünce ya da mesajdır. Kanal, karşılıklı iletişim işinin gerçekleşmesi için kullanılan araçtır. Dönüt, alıcının aldığı iletiyi yorumlayıp kaynağa verdiği her türlü geri bildirimden denir. Ortam ise karşılıklı ileti alışverişinin gerçekleştiği yerdir. İletişimin sağlıklı bir şekilde gerçekleşebilmesi için sayılan altı öğenin tam olması gerekir. İletişim öğelerinden birinin eksik olması iletişimin tam olarak gerçekleşmemesi anlamına gelir bu da iletişimde yanlış anlamalara yol açabilir.

İletişimi türlerine göre sözlü iletişim, sözsüz iletişim ve yazılı iletişim şeklinde üç ana başlıkta incelemek mümkündür. Sözlü iletişim, iki ya da daha fazla kişinin herhangi bir araç kullanarak ya da kullanmadan karşılıklı konuşarak gerçekleştirdikleri iletişim türüdür (Barlı ve Avcı, 2016: 18; Akt. Aydoğan, 2020: 29). Sözsüz iletişim, iletişim sürecinin en temel aşamasıdır. Dil kullanılarak yapılan sözlü iletişim tek başına çok önemli olsa da yeterli olmamaktadır. Kişiler duygularını ve düşüncelerini karşısındakilere aktarırken jestler, mimikler kullanarak giyimiyle, duruşuyla bir bütün olarak iletişimi tamamlamaktadır (Aydoğan, 2020: 30). Kişilerin duygu, istek ve düşüncelerinin ya da herhangi bir konu hakkındaki bilgilerin karşı tarafa yazılı kaynaklar ile aktarılması sürecine yazılı iletişim denir. Bu iletişimin gerçekleşebilmesi için kaynak ve alıcının her ikisinin de yazı yazabiliyor ve okuyabiliyor olmaları gerekir.

İletişim aynı zamanda insanları sosyalleştiren, insanı sosyal bir varlık haline getiren önemli bir bağdır. İnsanlar arasındaki bu bağın güçlendirilmesi iletişimin ne derece etkili kullanıldığı ile yakından ilgilidir. Etkin bir grup içi çalışmada fikirler, duygular demokratik bir şekilde ifade edilebilmeli, karşılıklı fikirlere saygı gösterilmelidir. Ancak bu şekilde farklı fikirlerden yola çıkarak özgün fikirler ve sorunlara ilişkin çözüm yolları bulunabilir. İletişim sayesinde insanlar bir arada yaşayabilirler ve içinde bulundukları toplumsal düzene ve gruplara çok daha kolay uyum sağlayabilirler.

İletişim sosyal bir varlık olan insanın kendini gerçekleştirebilmesi ve sosyal hayat içerisinde kendine yer edinebilmesi için çok önemlidir. İnsanı insan yapan düşünce ve duyguları başkalarıyla paylaşmak için iletişim olmazsa olmazdır. İnsanlar içinde bulundukları toplumu etkilemek başkalarına bilgi vermek onları ikna etmek için de iletişimi bir araç olarak kullanırlar.

Toplumsal hayatın bir sonucu olarak insanların birlikte hareket etmesi ve örgütlenmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Örgütler, iki veya daha fazla bireyin ortak bir amaç doğrultusunda bir araya gelerek meydana getirdikleri topluluklardır. Örgütleri meydana getiren üyelerin örgüt içi iletişimleri ise örgütsel iletişim kavramını ortaya çıkarmıştır. Örgüte dair iletişim örgütsel hedeflere ulaşma noktasında hem örgütün alt birimleri hem de örgüt ile çevre arasındaki bilgi akışını sağlayan bir süreçten ibarettir (Güney, 2011: 214; Akt. Getmez, 2018: 31). Bu yaklaşımda ayrıca örgütü amacına ulaştırmak için gerekli olan organizasyon, yönlendirme ve etkileşim süreçleri de önem arz etmektedir (Kaya, 2003: 133; Akt. Okkalı, 2008: 43). Hayatımızın her alanında olduğu gibi topluluk çalışmalarında da iletişim büyük öneme sahiptir. Topluluk çalışmalarında ortak bir amaca hizmet etmek için bir araya gelmiş bireyler etkili bir iletişim sayesinde birlikte iş yapma başarısı elde edebilirler. Bundan dolayı örgüt içerisinde uyumlu çalışmayı sağlayan en önemli unsur örgütsel iletişimdir. Örgütsel iletişim, örgütlerde yönetici ve çalışanlar arasındaki eşgüdümü sağlamada yöneticilerin çalışanları koordine etmesini sağlayan önemli bir faktördür. İletişimin etkili olabilmesi için örgüt bazında yapıcı politikaların ön planda olması gerekmektedir (Güngör, 2011: 192; Akt. Getmez, 2018: 32). Örgütsel bir aidiyet ve uyumun sağlanması için iş görenler arasındaki iletişimin sağlıklı olması ve örgütün amaçlarına yönelik olması dikkat edilmesi gereken hususlardandır (Boyacı, 2010: 23).

Örgütsel iletişim, örgüt içinde ve dışında gerçekleşen iletişimdir. İletişim insanların birlikte yaşamalarını, birlikte çalışmalarını sağlayan önemli bir çekim gücüdür. Buna göre örgüt kapsamında gerçekleşen iletişim örgüt içi iletişim olarak nitelenirken, organizasyon ile çevre arasında tesis edilen iletişim örgüt dışı iletişim olarak değerlendirilir. Dolaylı ve doğrudan olması önemli olmaksızın burada dikkat edilmesi gereken temel unsur, sağlanan iletişimin örgütsel eylemleri sürdürebilmesi ve örgütsel amaçlara hizmet edebilmesidir (Tutar, 2003: 83; Akt. Okkalı, 2008: 44). Örgütsel iletişim, insanların bir araya gelmelerini ve birlikte iş yapmalarını sağlayan çalışma hayatının önemli bir sürecidir. Örgütsel iletişim ortak bir amaç için bir araya gelmiş insanların beraber uyum içerisinde çalışmalarını sağlayan işlevsel bir süreçtir. Örgütsel iletişim içinde bulunan örgütün çevresi ile olan uyum içerisinde bulunmasını sağlayan bir süreçtir. Örgüt içerisinde konuşması etkili, diksiyonu düzgün, çevresi tarafından takdir gören insanlar iletişim güçleri sayesinde kendilerini çabuk kabul ettirirler.

Okullarda ve eğitim öğretim faaliyetlerinin sürdürüldüğü diğer kurumlar içerisinde de örgütsel iletişimin sağlıklı bir şekilde işlemesi için iletişim sürecindeki tüm öğelerin etkili kullanılması gerekir. Okulun belirlenen başarı hedeflerine ulaşabilmesi okul içindeki örgütsel yapının güçlü olmasına, örgüt içerisindeki paydaşların birbirleriyle uyumlu etkileşim içinde olmalarına bağlıdır. Eğitim örgütlerinde etkili iletişim ve iş birliğinin önemi bir kat daha önemli olmaktadır. İşlediği hammadde insan olan eğitim birimlerinde insanın eğitilip öğretilme süreçlerinde iletişim tüm boyutlarıyla etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Öğretmen, öğrenci, veli ve yönetici arasında oluşan iletişim kanalının kalitesi aynı zamanda o okulda gerçekleşen eğitim kalitesi ile doğrudan orantılıdır. Okul içerisinde eğitimciler kendi yeterliliklerinin eksik kaldığı, yeterli olmadığı durumlarda ihtiyaçlarını giderebilmekte için diğer eğitimcilerle iş birliği içinde olmaktadır. İnsanlar içerisinde gelişen iş birliği zorunluluğu kişiler arası iletişimi de zorunlu kılmaktadır. Başarılı bir eğitim, iletişimi güçlü etkin grup çalışması ile mümkündür. Bundan dolayı her örgütte olduğu gibi okul örgütlerinde de çalışanlar iletişime açık olmalı, anlaşılır basit iletişim yöntem ve araçlarını tercih etmelidirler. Eğitim örgütlerinde çalışanlar, yöneticiler ve veliler arasında oluşabilecek bir iletişim bozukluğu okulun beklenen hedeflerine ulaşmasının önünde oluşabilecek en büyük engellerden birini teşkil etmektedir.

Sosyal ağlar, insanların dolaylı veya doğrudan iletişimde bulunduğu insanlarla oluşturdukları sistemlerdir. İnsan yaşamında bulunduğu sosyal ortamlarda farklı tür ilişkilere sahip olabilir. Bir sosyal ağın içerisindeki birey farklı bir sosyal ağ içerisinde bulunduğu diğer ağlardaki yapıdan bağımsız olarak hareket edebilir. Bundan dolayı bireyin iletişim tutumu ve becerisi içinde bulunduğu sosyal ağdan bağımsız olarak incelenemez.

Sosyal ağlar, örgüt içinde yer alan bireyler arasındaki bağlantıları dikkate alan bir sentezleme sürecinden ibarettir (Varol, 2002; Akt. Çiftçi, 2011: 67). Bu tanımdan hareketle sosyal ağın birbirini tamamlayıcı ve uyumlu bir şekilde bir araya gelen aktörlerin oluşturduğu ilişkiler karmaşı olduğu söylenilebilir (Çiftçi, 2006; Akt. Çiftçi, 2011: 67). Sosyal ağlar özellikle iş hayatında bilgi ve tecrübe edinimi noktasında bireylerin kişisel gelişiminde önemli yer almaktadır. Sosyal olarak anlamlı ilişkiler kümesiyle birbirine bağlı bireyler (ya da organizasyonlar ya da diğer sosyal varlıklar) kümesidir (Uça Güneş, 2014: 12). Tanımlardan da yola çıkarak sosyal ağların bireylerin diğer bireyler ile oluşturdukları ilişkiler grubu olduğunu söylemek mümkündür. Sosyal ağı incelemek sadece kişi boyutundan ziyade bireyin içinde bulunduğu etkileşim grubuyla beraber incelenmesi ile mümkündür. Bireylerin ilişkilerinin yanında bireylerin içinde bulundukları grupların birbirleriyle iletişimi ve etkileşimi de sosyal ağ olarak kabul edilebilir. Sosyal ağlar insanların etkileşimlerini inceleyip ele alırken bireylerde gözlenen davranışların oluşma nedenlerini de ortaya çıkarır. İnsanlar tek

başlarına yapamayacakları işler için ilgili gruplara girerek grup sayesinde işin üstesinden gelebilirler. Bu şekilde insanların iş yapış becerilerini geliştirmesi aynı zamanda insanın çevresiyle etkileşim kurmasını ve sosyalleşmesini sağlar. Sosyal ağlar, iş ve normal hayatta insanlar arası güçlü bir iletişim bağının kurulmasını sağlar. Sosyal ağ, birçok kavramla iç içe geçmiştir ve iç içe bu kavramlar sayesinde bir bütünü oluşturur. Sosyal ağı, anlayabilmek için grupların sosyal yapılarını anlamlandırmak gerekmektedir. Çeşitli örgütlerin olduğu çalışma hayatında okulların sosyal yapısı incelenecek olursa karşımıza birçok faktör çıkar. Geçmişteki yaşantılar, öğretmenlerin branşları, cinsiyetleri, sosyo-ekonomik konumları gibi bireye ait faktörler, okul iklimi, yönetim yöntemleri gibi örgütsel faktörler, sosyal çevre gibi dış faktörler ile iletişim sürecinin içinde bulunduğu ilişkisel faktörler sosyal ağın temellerini oluşturmaktadır (Hangül, 2018; Akt. Ayduğan, 2020:40).

Araştırmanın Önemi ve Amacı

Kişiler arası ilişki kurma becerisi teorisine göre öğrenme sadece öğretmen ve öğrencinin olumlu, demokratik iletişim içinde olduğu şartlarda gerçekleşebilir (Gordon, 1974; Akt. Bencuya, 2003:3) Kurum içi iletişim başarıyı artıracak gibi öğrencilerin gerek ruhsal gerekse fiziksel açıdan sağlıklı yetişmelerine olanak sağlayacaktır. Bu noktada kişilerin birlikte çalışma yetisinin ve sosyalleşmenin okul iklimine olumlu etkileri de yadsınamaz bir gerçektir (Aydın ve Nartgün, 2015:15). Hoy ve Woolfolk (1986), kişilerin performans yeterliklerini artıracak unsurlar arasında örgüt içi ilişkilerin ve iletişimin önemine vurgu yapmıştır (Hoy ve Woolfolk 1986; Akt. Celep, 2000: 67). Eğitim örgütü olan okullarda da iletişimin öğretmen motivasyonuna katkısı, öğrencilere katkıları, okul iklimine olumlu yansımaları, alanyazındaki çalışmaların az oluşu, iletişimi temeline alan öğretmenlerin sosyal ağlar üzerine görüşlerini belirleyemeyi hedefleyen bu çalışmanın önemini ve gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Bu araştırmanın amacı, sosyal ağ üzerine öğretmen görüşlerinin belirlenmesidir.

Araştırmanın amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

- ✓ Öğretmen görüşlerine dayalı olarak öğretmenlerin okul içi iletişimleri nasıldır?
- ✓ Öğretmen görüşlerine dayalı olarak öğretmenlerin okul içi iletişimlerinin okul iklimine etkisi nasıldır?
- ✓ Öğretmen görüşlerine dayalı olarak öğretmenlerin okul içi iletişimleri ile öğrenci başarısı arasında ilişki nasıldır?

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırma deseni, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve verilerin analizinde kullanılan istatistikler açıklanmıştır.

Araştırmanın Deseni

Sosyal ağ üzerine öğretmen görüşlerinin belirlenmesi amaçlayan bu çalışma nitel araştırma yönteminde, durum çalışması deseni yapılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2016), nitel yaklaşımlarda veri toplama sürecinin gözlem, doküman analizi ve görüşmeleri kapsadığını belirtmişlerdir. Bu çalışmalarda araştırmacının katılımcı rolü, doğal ortama duyarlık ve algıların etkin bir şekilde ortaya konması oldukça önemlidir.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu, 2021-2022 eğitim öğretim yılı bahar döneminde, Zonguldak İli Ereğli İlçesinde farklı okullarda ve okul türlerinde görev yapan 15 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmada, kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Bu örnekleme yöntemi, araştırmaya hız ve pratiklik kazandırmasının yanı sıra daha az maliyetlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 113).

Katılımcılar

Katılımcıların cinsiyet, mesleki kıdem ve öğrenim durumlarına göre dağılımları Tablo 1’de görüldüğü gibidir.

Tablo 1. Katılımcılara Yönelik Bilgiler

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Mesleki Kıdem	Eğitim
Ö1	Erkek	30-39	11-15	Lisansüstü
Ö2	Erkek	50 ve üstü	21 ve üstü	Lisans
Ö3	Kadın	50 ve üstü	21 ve üstü	Lisans
Ö4	Erkek	50 ve üstü	21 ve üstü	Lisans
Ö5	Erkek	40-49	21 ve üstü	Lisansüstü
Ö6	Erkek	30-39	16-20	Lisansüstü
Ö7	Kadın	30-39	6-10	Lisansüstü
Ö8	Erkek	30-39	11-15	Lisans
Ö9	Erkek	40-49	16-20	Lisans
Ö10	Erkek	40-49	16-20	Lisans
Ö11	Kadın	30-39	11-15	Lisans
Ö12	Kadın	20-29	6-10	Lisans
Ö13	Kadın	40-49	6-10	Lisansüstü
Ö14	Kadın	40-49	21 ve üstü	Lisans
Ö15	Kadın	20-29	1-5	Lisans

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin 8’i erkek, 7’si ise kadınlardan oluşmuştur. Çalışmaya katılan öğretmenlerin yaş aralıklarına bakıldığında 2 öğretmenin 20-29 yaş aralığında olduğu, 5 öğretmenin 30-39 yaş aralığında olduğu, 5 öğretmenin 40-49 yaş aralığında olduğu, 3 öğretmenin ise 50 ve üstü yaş grubunda olduğu görülmüştür. Çalışmaya katılan öğretmenlerin mesleki kıdem sürelerine bakıldığında 1 öğretmenin 1-5 yıl aralığında olduğu, 3 öğretmenin 6-10 yıl aralığında olduğu, 3 öğretmenin 11-15 yıl aralığında olduğu, 3 öğretmenin 16-20 yıl aralığında olduğu 5 öğretmenin ise 21 ve üstü yıl grubunda olduğu görülmüştür. Çalışmaya katılan öğretmenlerin 5’inin mezuniyetinin yüksek lisans diğer 10’unun ise lisans olduğu görülmüştür.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri Zonguldak İli Ereğli İlçesinde farklı okul türlerinde görev yapan öğretmenlerden elde edilmiştir. Veri toplama aracı olarak 10 açık uçlu sorudan oluşan bir görüşme formu oluşturulmuştur. Veri toplama aracının geçerlik ve güvenilirliğinin sağlanması için de formlar hazırlandıktan sonra iki alan uzmanının görüşüne başvurulmuş ve düzenlemeler yapılmıştır. Uzman görüşünden sonra yapılan son şekilsel düzenlemelerle birlikte yarı yapılandırılmış görüşme formuna son hali verilmiştir. Görüşmeler 01.06.2022/30.06.2022 tarihleri arasında, araştırmacı tarafından geliştirilen görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Form iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların cinsiyeti, yaş, eğitim durumları ve kıdem bilgilerini elde etmeye yönelik 4 soru yer almaktadır. İkinci bölümde yer alan 10 adet soru ise şu şekildedir: 1-Okulunuzdaki öğretmenlerin birbiri ile olan etkileşimleri hakkındaki düşünceleriniz nedir? 2-Okulunuzdaki öğretmenler hangi amaçlar bağlamında etkileşim halinde olmaktadır? 3-Herhangi bir konu hakkında yardım aldığınız öğretmenlerin genel özellikleri nelerdir? 4-Yardım alma noktasında başvurduğunuz öğretmenlerin güven düzeyinizi etkileme durumunu açıklar mısınız? 5-Okuldaki diğer öğretmenlerin de ortak şekilde yardım aldığı öğretmenlerin genel özellikleri nelerdir? 6-Okulunuzdaki etkileşim düzeyi okulunuzun iklimine ve genel havasına ne şekilde etkilemektedir? 7-Okulunuzdaki öğretmenlerin birbirlerine karşı genel algıları ne şekildedir? Neden? 8-Okulunuzda değişime yöne veren öğretmenler ne tür özellikler barındırmaktadır? 9-Okulunuzdaki öğretmenlerin etkileşim halinde olmaları okul başarısını ne şekilde etkilemektedir? Neden? 10-Okulunuzun dinamik bir hal alması noktasında etkili olan öğretmenlerin genel özellikleri nelerdir?

Katılımcılar Ö1,.....,Ö15 şeklinde kodlanmıştır. Görüşme için katılımcıların görüşlerini rahatça ifade edebilecekleri bir ortam sağlanmış ve katılımcılara herhangi bir etkileme veya yönlendirme yapılmamıştır. Katılımcılara kaydın sadece bu araştırma için araştırmacı tarafından kullanılacağı taahhüdünde bulunulmuştur. Katılımcılarla yapılan görüşmeler yaklaşık 20-25 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler betimsel analize tabi tutulmuştur. Betimsel analiz, verilerin araştırma soruları dikkate alınarak sunulmasına olanak verir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 224) Verilerin analizinde görüşmelere ilişkin verileri bilgisayar ortamında birebir yazıya geçirilmiştir. Daha sonra yazıya dönüştürülen görüşme kayıtları her bir katılımcı ile paylaşılmış ve kayıtların doğruluğuna ilişkin onayları alınmıştır ve edinilen bulgular yorumlanmıştır.

BULGULAR

Katılımcılara sorulan “Okulunuzdaki öğretmenlerin birbiri ile olan etkileşimleri hakkındaki düşünceleriniz nedir?” sorusuna yönelik elde edilen kodlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Okul İçi İletişim

Kodlar	Frekans
İlişki	5
Etkileşim	17
İletişim	4
Ortak özellikleri olan bireyler	1
Bilgi paylaşımı	2
Saygı	1

Tablo 2. İncelendiğinde katılımcıların “Okulunuzdaki öğretmenlerin birbiri ile olan etkileşimleri hakkındaki düşünceleriniz nedir?” sorusuna yönelik verdikleri cevaplarda 5’i ilişki 17’si etkileşim, 4’ü iletişim, 1’i ortak özellikleri olan bireyler, 2’si bilgi paylaşımı, 1’i saygıyı belirtmişlerdir. Bunlara ait bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir.

“Küçük görüş farklılıkları da olsa öğretmenlerin birbirleri ile etkileşimi diğer okullara göre çok güzeldir.” (Ö4)

“Okulumuzda görev yapan öğretmenlerin etkileşimi oldukça yüksek düzeydedir. Öğretmenler hem okul içerisinde hem de okul dışında birbirleri ile iletişim içinde olduğundan etkileşimleri de fazla olmaktadır. Aradaki etkileşimin fazla olması okulda olumlu bir iklimin oluşmasına katkı sağlamakta bu durum da okul başarısının artmasını sağlamaktadır. Etkileşimin fazla olması hem daha az çatışma alanı oluşturmada hem de ortaya çıkan fikir ayrılıklarında çatışmaların daha çabuk ve kolay çözülmesini sağlamaktadır.” (Ö6)

“Öğretmenler her konuda etkileşim halindedir.” (Ö10)

“Öğretmenler arası etkileşim okulun temel işleyişinde büyük önem arz etmektedir. Liderlik özellikleri taşıyan, taşın altına elini koymaktan çekinmeyen öğretmenler diğer meslektaşlarını bu konuda cesaretlendirmektedir.” (Ö12)

Tablo 3. Okul İçi Etkileşimin Önemi

Kodlar	Frekans
Ortak hareket etme ve birlikte karar almayı sağlar	1
Korumacı ve destekleyen	1
Etkileşim sonucu olumlu okul iklimi ve okul başarısının artması	2

Katılımcıların okul içi etkileşimin önemi ile ilgili verdikleri cevaplarda olumlu okul ikliminin oluşmasına ve okul başarısının artmasına özellikle vurgu yaptıkları görülmüştür.

“Okulumuzdaki öğretmenlerin birbirleriyle etkileşimleri üst düzeydedir. Gerek kadın öğretmenler gerekse erkek öğretmenler hem ayrı ayrı hem toplu bir şekilde çeşitli etkinlikler yaparlar. Herhangi bir öğretmenin bir ihtiyacı olduğunda da toplu bir şekilde refleks gösterip problemi çözmekten çekinmezler. Etkileşimin bu derece iyi olması da okul iklimine olumlu katkı sağlamakta ve öğretmenler odasında adeta bahar havası estirmektedir.” (Ö8)

“Okulumuzda görev yapan öğretmenlerin etkileşimi oldukça yüksek düzeydedir. Öğretmenler hem okul içerisinde hem de okul dışında birbirleri ile iletişim içinde olduğundan etkileşimleri de fazla olmaktadır. Aradaki etkileşimin fazla olması okulda olumlu bir iklimin oluşmasına katkı sağlamakta bu durum da okul başarısının artmasını sağlamaktadır. Etkileşimin fazla olması hem daha az çatışma alanı oluşturmada hem de ortaya çıkan fikir ayrılıklarında çatışmaların daha çabuk ve kolay çözülmesini sağlamaktadır.” (Ö6)

Tablo 4. Etkileşimin Okul İklimine ve Okulun Genel Havaasına Etkisi

Kodlar	Frekans
Etkileşim düzeyinin başarılı olması okulun genel havasını ve kültürünü olumlu şekilde geliştirmektedir.	8
Eğitim ve öğretimin kalitesini artırır	1
Samimi bir okul ortamı oluşmasına katkı sağlamaktadır.	1
Okula sonradan gelen öğretmenlerin okula alışma sürecini çabuk atlatmasına yardımcı olmakta	1
Mutlu öğrenci ve çalışan	1
İş verimliliği artar.	2
Kurumu sahiplenme ve istekli çalışma düzeyi artmaktadır	1
Okul kültürü	1

Katılımcıların etkileşimin okul iklimine ve okulun genel havasına etkisi teması ile ilgili etkili iletişimin okul iklimine olan olumlu etkilerinden bahsettiği görülmüştür.

“Etkileşim düzeyinin yoğun olduğu kişilere bakıldığında başarıları ve ortaya koydukları ürünleri etkileşim düzeyi daha zayıf olan kişilere göre daha başarılı olmaktadır. Etkileşim düzeyinin başarılı olması okulun genel havasını ve kültürünü olumlu şekilde geliştirmektedir.” (Ö1)

“Okulumuzda etkileşim düzenin yüksek olması okulun havasının olumlu olmasına ve okulda yardımlaşmaya dayalı samimi bir okul ortamı oluşmasına katkı sağlamaktadır. Bu olumlu hava okula sonradan gelen öğretmenlerin okula alışma sürecini çabuk atlatmasına ve kendilerini okula ait hissetmelerine yardımcı olmaktadır.” (Ö6)

“Okuldaki etkileşim düzeyi okul iklimi üzerinde çok olumlu bir etkiye sahiptir. Okulda kurum kültürünün gelişmiş olması öğretmen idareci ve öğrencilerin mutlu olması gibi faktörlerin temel nedeninin etkileşim düzenin iyi olmasına bağlıyorum.” (Ö8)

“Okulumuzdaki etkileşim düzeyinin yüksek olması kurum kültürüne olumlu yansımaktadır. Çalışma şevkini arttırmakta ve ılımlı bir iklim yaratmaktadır.” (Ö12)

Tablo 5. Öğretmenlerin Etkileşim Halinde Olmalarının Okul Başarısına Etkisi

Kodlar	Frekans
İyi bir iletişim okul başarısını tamamen olumlu yönde artırmaktadır.	1
Okul başarısını olumlu etkiliyor.	11
Yardımlaşma ve dayanışma her zaman başarıyı beraberinde getirir.	1

Katılımcıların öğretmenlerin etkileşim halinde olmalarının okul başarısına etkisi teması ile ilgili etkileşimin okul başarısına olumlu etkisi olduğuna dikkat çektikleri görülmüştür.

“Bir okulun başarılı sayılabilmesi için iyi bir etkileşim ortamına sahip olmalarına bağlıdır. Öğretmenlerin birbirlerinden kopuk olması iyi örneklerini öğretmenler arasındaki transferi ve iletişimi etkilemesi nedeniyle başarıyı olumsuz etkilemektedir. Okulumuzdaki öğretmenlerimiz arasındaki etkileşimi en üst düzeyde tutmak bu nedenle önemlidir.” (Ö1)

“Öğretmenler arasındaki iyi bir iletişim okul başarısını tamamen olumlu yönde artırmaktadır.” (Ö4)

“Okuldaki öğretmenlerin etkileşim içinde olması okul başarısını doğrudan etkilemektedir. Zümreler içindeki iletişim iyi örneklerin bütün öğretmenlere yansımaya ve dolayısıyla başarının artmasına katkı sağlamaktadır.” (Ö6)

“Olumlu etkilemektedir. Öğretmenlerin etkileşim halinde olmaları birliktelik duygusunun artmasını sağlıyor. Bu durum okul başarısını olumlu etkiliyor.” (Ö7)

“Olumlu yönde etkilemektedir. Çünkü öğretmen iletişim ve etkileşimin yüksek olması öğretmeni mutlu etmekte ve mutlu öğretmenin olduğu ortamda öğrenci de mutlu ve başarılı olmaktadır.” (Ö8)

“Elbette olumlu yönde etkilemektedir. Sorunların tespitinde ve çözümünde önem arz eder. Duyarlılık duygusu gelişir. Ortak sorumluluk bilinci gelişir. Birliktelik ruhu artar.” (Ö14)

“Kurumda etkili iletişimin sayesinde okul başarısının arttığı görülür.” (Ö15)

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırmada, sosyal ağ üzerine öğretmen görüşlerini amaçlanmıştır. Araştırmaya katılan katılımcılar öğretmenler arası iletişimin yüksek olduğunu belirtmişlerdir Alanyazında araştırma sonucumuzla paralel sonuçlar gösteren araştırmalar mevcuttur. Özgök (2019), sınıf öğretmenleri ile yürüttüğü araştırmasında sınıf öğretmenlerinin iletişim becerilerinin yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır (Özgök, 2019: 42). Ekici (2015), yapmış olduğu araştırmada öğretmenler, okullarındaki iletişimi olumlu yönde değerlendirmişlerdir (Ekici, 2015: 87). Loudová, Havigerová ve Haviger (2015), öğretmenler arasındaki sosyal ilişkilerin olumlu değerlendirildiğini tespit etmişlerdir (Akt. Ekici, 2015:87). Sultanlı (2019), örgütsel iletişimin iş yaşam kalitesine etkisini belirlemeye yönelik 183 Azeri katılımcı ile gerçekleştirdiği araştırmasında katılımcıların örgütsel iletişime yönelik algılarının orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bozkurt Bulut (2004), sınıf öğretmenleri ile yürüttüğü araştırmasında öğretmenlerin iletişim becerileri algılarına ilişkin toplam puan ortalamalarının "orta" düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Öğretmen görüşlerine dayalı olarak öğretmenlerin okul içi iletişimlerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Araştırmadan elde edilen bulgular neticesinde katılımcıların okul içi etkileşimin önemi ile ilgili verdikleri cevaplarda olumlu okul ikliminin oluşmasına özellikle vurgu yaptıkları görülmüştür. Alanyazında araştırma sonucumuza benzer sonuçlar gösteren araştırmalar mevcuttur. Keçeli (2022), yapmış olduğu araştırmada araştırma sonucumuza paralel bir sonuç bularak öğretmenlerin okul iklimi algılarının yüksek düzeyde olduğu ve okul iklimi boyutlarında en yüksek boyutun etkileşim boyutuna ait olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çiner (2021), öğretmen görüşlerine dayalı olarak okul iklimine yönelik araştırmasında okul iklimi ölçeğinden elde ettiği puan ortalamalarında demokratiklik, adanma ve etkileşim alt boyutunun en yüksek puan ortalaması olduğu sonucuna ulaşmıştır. Şahin ve Atbaşı (2020), Kırşehir il merkezinde yer alan ilkökul, ortaokul ve

liselerde görev yapan 107 öğretmen ile yürüttüğü çalışmasında olumlu okul iklim oluşabilmesi için iş birliği ve iletişimin önemli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Karademir ve Ören (2020), 115 öğretmen ve 34 okul yöneticisi ile yürüttüğü nitel ve nicel olmak üzere iki aşamalı gerçekleştirdikleri araştırmalarında en düşük okul iklimine sahip okulda personelin yoğun iletişim sorunları yaşadığı sonucuna ulaşmıştır. Öğretmen görüşlerine dayalı olarak öğretmenlerin okul içi iletişimlerinin okul iklimine olumlu etki ettiği söylenebilir.

Araştırmadan elde edilen bulgular neticesinde katılımcıların okul içi etkileşimin öğrenci başarısına olumlu yönde etki ettiğine vurgu yaptıkları görülmüştür. Ateş (1991), öğretmenlerle yürütmüş olduğu çalışmasında, okullarda örgütsel ve yönetsel etkili iletişimin, verimlilikte ve başarıyı artırmada önemini vurgulamıştır (Akt. Bozkurt Bulut, 2004:450). Şahin ve Atbaşı (2020), çalışmalarında çalışanlar arasındaki etkili iletişimin, motivasyonu artırdığı ve derse olan verimliliği artırmakla birlikte akademik başarıya doğrudan katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır. Yılmaz, Yoncalık ve Çimen (2010), 458 öğrenci ile öğretim elemanlarının iletişimleri üzerinde yürüttükleri çalışmada öğretim elemanlarının iletişim becerilerinin öğretimin niteliğini etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Öğretmen görüşlerine dayalı olarak öğretmenlerin okul içi iletişimlerinin öğrenci başarısına pozitif yönde etki ettiği, öğretmenlerin okul içi iletişimleri arttıkça öğrenci başarısının da arttığı söylenebilir.

Bu çalışmadan ve alanyazından elde edilen sonuçlar neticesinde öğretmen görüşlerine dayalı olarak öğretmenlerin okul içi iletişimlerinin yüksek olduğu, öğretmenlerin okul içi iletişimin okul iklimine olumlu yansıdığı ve öğretmenlerin okul içi iletişimlerinin arttıkça öğrenci başarısının da arttığı söylenebilir.

Bu çalışma bazı sınırlılıklar ve öneriler içermektedir. Bu araştırma 15 katılımcı ile sınırlıdır. Araştırma neticesinde öğretmenlerin okul içi iletişiminin okul iklimine ve öğrenci başarısına olumlu yönde yansıdığı sonucuna ulaşıldığından okullarda yönetici, öğretmen, öğrenci iletişimini artırmaya yönelik etkinlikler çeşitlendirilebilir ve sayıca artırılabilir. Öğretmenlerin okul içi iletişiminin okul iklimine ve öğrenci başarısına etkisinin önemine yönelik okul yöneticilerine yönelik seminerler düzenlenebilir. Yapılacak diğer araştırmalarda araştırmanın örneklem kapsamı genişletilerek araştırma tasarlanabilir. Sosyal ağ üzerine öğretmen görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılan bu nitel araştırmaya nicel araştırma da dâhil edilerek karma yöntem araştırmaları yapılabilir. Demografik özellikler farklılaştırılarak yeni araştırmalar tasarlanabilir. Okul içi öğretmen iletişimin farklı konularla (örneğin öğretmen motivasyonu, örgütsel bağlılık gibi) araştırması yapılabilir.

KAYNAKÇA

1. Aydın, R. & Nartgün, Ş. (2015). “Öğretmenlerin, Örgütsel Sosyalleşme Düzeyleri ile Birlikte Çalışma Yeterlilikleri Arasındaki İlişki”, Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi, 2(1): 9-24.
2. Aydoğan, M. (2020). “Okullardaki İletişim Sürecinin Sosyal Ağ Kuramı Bağlamında Değerlendirilmesi”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
3. Barlı, Ö. & Avcı, İ. (2016). İletişim Yönetimi Genel, Teknik ve Kuramsal İletişim, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.
4. Boyacı, M. F. (2010). “Örgütsel Bağlılığın Arttırılmasında Etkin İletişim”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
5. Bozkurt Bulut, N. (2004). “İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin İletişim Becerilerine İlişkin Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 2(4): 443-452.
6. Bulut, R. C. (2019). “Ortaokulda Görev Yapan Öğretmenlerin İletişim Becerileri ile Örgütsel Sinizm Düzeyleri Arasındaki İlişki”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
7. Celep, C. (2000). Eğitimde Örgütsel Adanma ve Öğretmenler, Anı Yayıncılık, Ankara.
8. Çiner, S. (2021). “Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Yöneticilerinin 21. Yüzyıl Becerileri ile Okul İklimi Arasındaki İlişki”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce.
9. Çitçi, U. S. (2006). “Girişimsel Başarıya Sosyal Ağların Etkisi: Weber, Schumpeter ve Knight’ın Görüşlerine Dair Bir Araştırma”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
10. Çitçi, U.S., (2011). “Örgüt Teorilerinde Yöneticinin Yeniden Konumlandırılması İçin Bir Araç Olarak Sosyal Ağlar”, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

- 11.Ekici, R. (2015). “İlkokullardaki Stratejik Planlama Uygulamaları ve Örgütsel İletişim Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- 12.Getmez, D. (2018). “Okul Müdürlerinin İletişim Becerileri ile Okul İklimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- 13.Gökçe, O. (1995) İletişim Bilimine Giriş, Turhan Kitabevi, Ankara.
- 14.Gülbahçe, Ö. (2010). “K.K. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin İletişim Becerilerinin İncelenmesi”, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 12(2): 12-22.
- 15.Güney, S. (2011). Örgütsel Davranış, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- 16.Güngör, N. (2011). İletişime Giriş, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- 17.Hangül, Ş. (2018). “Okullardaki Sosyal Yapı ve Doğal Liderlik Süreçlerinin Sosyal Ağ Teorisi Perspektifinden İncelenmesi: Bir Durum Çalışması”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- 18.Işık, M. (2012). Kitle İletişim Teorilerine Giriş, Eğitim Kitabevi, Konya.
- 19.Kaya, B. (2003). Yönetiş ve İş İletişimi, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- 20.Keçeli, İ. (2022). “İlkokul Öğretmenlerinin Okul İklimi Algıları ile Örgütsel Mutluluk Düzeyleri Arasındaki İlişki”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- 21.Nazik, M. H. & Bayazıt, A. (2005). İnsan İlişkiler ve İletişim, Yapa Yayınları, İstanbul.
- 22.Okcalı, M. (2008). “İlköğretim Okullarında Örgütsel İletişim Becerilerinin Örgütsel Öğrenmeye Etkisinin Öğretmenler Tarafından Algılanması,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- 23.Sultanlı, G. (2019). “Çalışma Yaşamında Kurulan Etkili İletişimin Çalışanların İş ve Yaşam Kaliteleri Üzerindeki Etkisini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- 24.TDK, Türk Dik Kurumu, <https://sozluk.gov.tr/>.
- 25.Tutar, H. (2003). Örgütsel İletişim, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- 26.Tutar, H. & Yılmaz, M. K. (2003). Genel İletişim, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- 27.Tutar, H. & Yılmaz, M.K. (2013). İletişim (Genel ve Örgütsel Boyutuyla), Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- 28.Uça Güneş, E. P. (2014). “Uzaktan Eğitim Lisans Programlarının Teknoloji Boyutunun Yapılandırılması: Dönüşümcü Sosyal Ağ Sentezi”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- 29.Özgök, D. (2019). “Sınıf Öğretmenlerinin Birlikte Çalışma Düzeyleri ve İletişim Becerilerinin İncelenmesi (Van İli Örneği)”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- 30.Vural, İ. (2014). İletişim, Pegem A Yayıncılık. Ankara.
- 31.Varol, Ç. (2002). “Entrepreneurial Networks in Local Industrial Development: A Comparative Analysis Of Denizli And Gaziantep Cases”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Orta Doğu ve Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- 32.Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- 33.Yılmaz, İ., Yoncalık, O. & Çimen, Z. (2010). “İletişim Becerisi ile Öğretimde Yeterlik Arasındaki İlişkinin Öğrenci Algılarına Göre Değerlendirilmesi”, SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 8(4): 143-150.